



Museivägen 27, S-236 91 Höllviken. Sweden.
Tel: +4640-330 800
museum@foteviken.se
www.foteviken.se



Allt du behöver veta som **VOLONTÄR** på Fotevikens Vikingamuseum



Volentärinterinformation

1. Introduktion	4
2. Historien om Fotevikens Vikingamuseum	8
3. Regler & föreskrifter	10
4. Klädsel	12
5. Bylaget	18
6. Det dagliga livet på gårdarna och vad som då gäller	20
7. Att bo och leva på Foteviken	24
8. Karta över Fotevikens Vikingamuseum	26
9. Gårdarna och aktivitetsområden	28
10. Hantverket i miljöerna	34
11. Museibygnaden	37
12. Krigsskeppet Erik Emune	38
13. Runorna på vikingatiden	40



Introduktion

Kära volontär.

Välkomna till det kommunala friluftsmuseet Fotevikens Vikingamuseum.

Området kring Falsterbonäset i Vellinge kommun har en spännande historia kopplad till vikingatid och medeltid. Vid Foteviken låg en gång i tiden en välbesökt handelsplats, Halör marknad, troligen också kopplad till denna en helig offerlund eller ett mindre tempel där man samlades till ting och tillbad de gamla nordiska gudarna.

Den 4 juni 1134 stod här Slaget vid Foteviken. Ett slag som resulterade i att den danske kungen Nils förlorade makten och Skåne fick sin egen kung, Erik Emune.

Museet består av ett rekonstruerat vikingatida samhälle i full skala där tiden är frusen till ett par år efter slaget samt utställningen "Vikingarnas liv på Fotevikens Museum & Järn - från myrmalm till färdig kniv" som finns i direkt anslutning till entrébyggnaden. Nere vid Bygdegården finner du utställningen "Skadans Ör" vilken behandlar historien om Falsterbonäset med omnejd.

Historisk verkstad utanför vallen är en mötesplats där vi utför experimentella arbeten med gamla hantverk som mat, metall, trä, keramik, textil och skinn. Här finns plats för gruppaktiviteter, experimentell arkeologi samt hantverksträffar där man provar olika hantverksmetoder. Det är också här som skolklasserna får medverka och prova på gamla hantverk.



Museet har två säsonger. En försäsong där vi enbart har miljöerna tillgängliga för besökare och en sommarsäsong då besökarna möter folket på Vikingamuseet.

Själva Vikingamuseet består av ett 20-tal hus och gårdar omslutna av en vall som vi känner till från de tidiga vikingastäderna. Här kan man studera huskonstruktioner och se våra tolkningar på inredningar och miljöer.

Du är säkert van vid skyltar på föremål, hus och omgivning när du besöker andra museer men min filosofi är att inte störa illusionen av ett levande samhälle från vikingatiden, därför kommer du inte att finna några skyltar. Besökaren får en informationsbroschyr som ger basinformation om museet, även personalen och volontärerna måste vara beredda på att besvara frågor från besökarna.

Vem kommer du att träffa på Vikingamuseet?

Vår personal består av duktiga hantverkare, pedagoger och arkeologer. Det är de som i första hand kan visa och berätta spännande saker för besökaren. De är schemalagda och placerade i de olika gårdarna. Kanske inte varje gård har personal vid alla tider. Dessutom finns Vikingamuseets eget Byalag. Under sommaren har vi även besök från hela världen av volontärer. Intresserade och duktiga människor som antingen är hantverkare eller studenter som läser sin PHD eller master. De finns givetvis även de som enbart är mycket intresserade av vikingatiden och är här för att lära sig.

Vi arbetar även med ungdomsprojektet "Ung i sommar" då vi får hit ungdomar som många gånger är på sitt första jobb. De är också här för att lära sin kulturhistoria och hur man betar sig på en arbetsplats.

För att skapa en så autentisk upplevelse som möjligt är det viktigt att du bidrar så mycket som möjligt för att skapa denna upplevelse för besökaren. Vi har ett motto som säger: De som vet mer lär dem som vet mindre.

Vi har också regelverk på plats som gör det lättare för alla att se hur vi arbetar och hur vi vill att Vikingamuseet ska skötas.

Som en av vikingarna i vår vikingamiljö är det viktigt att du har en bra kunskapsbas. I det här häftet hittar du grundläggande kunskaper om vikingar, tidsperioden, den politiska scenen och berättelser som även är tillgängliga på vår hemsida. Dessutom kan du fördjupa dina kunskaper inom flera olika områden genom att använda och läsa informationen som finns tillgänglig för dig på vårt kontor. Vi vill inte att du gör saker här. Om du inte vet något, säg att du inte vet.



När du är här - välj - du är antingen en viking eller en modern människa.

Detta innebär att när du är i miljöerna försvinner allt modernt. Inga mössor, telefoner, kameror, nagellack, läppstift, moderna smycken, piercing, onaturliga färger i håret, gymnastikskor, vita tubsockor eller färgglada t-tröjor under din vikingatunika.

Rökning är endast tillåten på anvisade områden utanför byn eller i Grisahuset. Drycker förvaras i och förtäres från trä eller keramiska vikingatida kärl och muggar, inte från flaskor eller burkar. Dina kläder, utrustning och färgval kommer att kontrolleras och godkännas av ansvarig personal om du har egen utrustning och kläder. Budfrun (sektionsansvarig för Byalaget) gör samma sak för medlemmar i Byalaget.

Verktyg som används under öppettiderna måste vara historiskt korrekta. Detta är allt från skottkärror och spadar till hammare och såg. För fiske finns en anvisad plats för moderna nät.

När du bidrar i miljön i Vikingamuseet så får du en roll. Du kommer att leva och agera i enlighet med den status du har.

Varje gård i staden har sin egen herre kallad Husbonde eller Husfru. De regler som de fastställer är reglerna du måste följa när du tar tjänsten som en hantverkare, eller träl om du har mindre specialiserade kunskaper. Det är där du arbetar och är aktiv.

Det är också där du får ditt eftermiddagste eller kaffe som försvarsvakter kommer runt med.

Sammankomster och möten med andra gårdar utspelar sig på torget och det är en del av rollspelet "livet i staden". Det innebär att vi inte alla hänger på samma ställe och ignorera besökaren. Vi är här för att ge besökaren en korrekt och trovärdig erfarenhet av livet i ett vikingatida samhälle. Om du är nybörjare och osäker om de saker en besökare frågar om kan du säga att du är en träl och nyligen anlant till staden med båt, men du kan också peka på några av museets personal som besökaren kan fråga istället. Det är viktigt att vi samarbetar i dessa aktiviteter.

En sista sak, säkerheten och arbetsmiljölagar framför allt! Det omfattar allt från knivar och yxor, bågskytte, fiske mm.

I det här häftet hittar du den allmänna kunskapen vi bedömt vara nödvändig för dig. Detta för att göra det lättare för dig, men även i dialog med personal, besökande vikingar och turister. Om du vill ha mer information om något, be personalen, de kan vägleda dig till var du kan hitta denna information.

Vi hoppas att vi tillsammans med er kan öka vår upplevelse som deltagare i den dagliga föreställningen "Livet i ett vikingatida samhälle", att vi kommer att ha en spännande och lärorik tid här på Fotevikens Vikingamuseum och dess levande vikingamiljö.



Björn M. Buttler Jakobsen
Museidirektör

Historien om Fotevikens Vikingamuseum

Fotevikens Vikingamuseum etablerades som kommunalt museum år 1995. Uppdraget var då att sätta fokus på Vellinge kommuns vikingatida och maritima historia längs kommunens kustlandskap och kustvatten. Senare omdefinierades uppdraget till att gälla ett vidare område. Huvudområdena är i dag:

- Den vikingatida och medeltida historien med utgångspunkt från Skåne.
- Levandegöra och förmedla vårt kulturarv till en bred publik.
- Förmedla vår kunskap på ett informativt och djuplodat sätt, inte minst via modern digital informationsteknik.

Den museala verksamheten utvecklades ur den marinarkeologiska verksamheten som föreningen SVEG (Scandinavian Viking Explorer Group) byggde upp under 1980-talet och vars arbete utvecklades till att bli ett kulturellt pilotprojekt och en spjutspets inom den sydsvenska marinarkeologin. Ordförande i föreningen var Björn M Jakobsen.

Redan 1989 fanns idéerna till ett maritimt museum och på uppdrag av kommunen påbörjades letandet efter lämplig mark.

1993 var museets organisation klar med initiativtagare Björn M Jakobsen som museichef. 1995 fann man marken och Vellinge kommun avsatte ett ca 70.000 kvadratmeter stort markområde vid Höllvikens nordöstra strand för museets verksamhet. 1996 påbörjades här planering och uppförande av Vikingamuseet, ett arkeologiskt friluftsmuseum, världens hittills enda försök att återskapa en vikingatida stad som är byggd med arkeologiska fynd som mall och historiskt källmaterial som grund. 1998, efter tre års arbete fanns också en godkänd detaljplan över området. Här fick vi nu möjlighet att utveckla den experimentella arkeologin med mål att levandegöra den vikingatida historien.

Fotevikens Vikingamuseum grundades som ett av de första s.k. arkeologiska friluftsmuseerna i Sverige. Man beslöt sig för att bygga upp en hel vikingatida- tidigmedeltida stad som spelplats för denna typ av museiverksamhet. Museet initierade samtidigt byggandet av två koggar efter



medeltida förebilder utifrån samma nyskapande museiprincip. Projektet, som blev förlagt till Malmö, blev Nordens största medeltida projekt under sex år, vilket leddes av museet. Samtidigt växte de vikingatida miljöerna på Vikingamuseet. 2012 blev Fotevikens Vikingamuseum fullvärdig medlem av Friluftsmuseerna i Sverige och därmed också ett friluftsmuseum.

Att bedriva egen forskning och ta del av andras forskningsresultat måste utgöra grundstommen i denna typ av verksamhet, att fysiskt levandegöra vårt kulturarv. Trots små medel bedriver museet ett tämligen stort arbete inom detta område som t.ex. projekt ”Malmö 1692”, ett projekt som initierats och genomförs av museets forskningsavdelning under ett antal år fram till 2007 under ledning av Sven Rosborn. Det har varit möjligt att digitalt återskapa Malmö på 1600-talet med utnyttjande av alla historiskt kända originalkällor. Projektet är fullständigt enastående, t.o.m. sett i ett Europeiskt perspektiv.

Vikingaslingan

Runt hela Fotevikens område finns där stolpar med frågor på. Dessa frågor är direkt relaterade till vikingarnas historia, både lokalt och internationellt, samt om mytologin. Det är totalt 10 stycken som för dig i en slinga runt Vikingamuseet. Den första är bakom tornet och den sista är utanför entrébyggnaden.

Regler & föreskrifter

Eftersom Fotevikens Vikingamuseum är ett levande historisk samhälle har vi vissa regler och förordningar för att säkerställa att erfarenheterna av besökare är så korrekt som möjligt och för att garantera säkerheten för personal, volontärer och allmänheten.

Under öppettider

- Inga moderna kläder, verktyg eller smycken.
Detta innebär att du inte kan ha smink, ha synliga piercingar eller färgat hår i en onaturlig färg. Inga mobiltelefoner eller kameror. Vita, gråa eller svarta underkläder krävs. Inga verktyg av plast eller stål (eller andra legeringar). Om du är osäker, be en ur personalen om hjälp.
- Mat och dryck i lämpliga behållare såsom av trä eller keramik.
Detta innebär att du inte kan ha en flaska eller en burk, inte heller kan du ha din mat i t.ex. plastbehållare.
- Rökning är endast tillåten på anvisade platser. Inne i byn finns bara en sådan plats som kallas Grisahuset.
Utanför museet finns rökzoner med askkoppar utplacerade.
- Om du inte vet svaret, hitta inte på!
Det är mycket bättre att säga att du inte vet och peka på en ur personalen som kan svara.
- Absolut inga trakasserier av något slag får förekomma!
Detta bör vara en regel för hela livet och det bör också vara självklart.
- Följ hierarkin fastställd av museet och din plats i den.
Om din husbonde har gett dig en order, men kungen ger dig en annan som motsäger den, lyd den högre upp i hierarkin. I detta fall är det kungen.



Glasögon

Glasögon med neutrala bågar, inga solglasögon eller glasögon som blir mörka i solen om inte det finns medicinska skäl.

Generella regler

- Alla volontärer (inte de från Byalaget) måste vara närvarande vid morgonmötet kl. 8:30 varje arbetsdag.
Byalaget har sina egna regler. Samma med sommarjobbarna.
- Om du inte kan delta en arbetsdag (sjukdom till exempel) måste du anmäla detta till 0046 (0) 40 330 810.
Om ingen svarar lämna ett röstmeddelande med ditt namn och telefonnummer.
- Ingen nedskräpning av något slag någonstans på eller runt Fotevikens Vikingamuseum. Inga cigarettfimpar kastas på marken. Återvinn alltid. Lämna alltid en plats bättre än när du fick den, det är så du räddar världen.

Klädsel

Det finns många synpunkter på den klädsel som vi har på oss när vi går in i vikingavärlden.

På den tiden var skinn det billigaste – man kunde ju skjuta sin egen hjort och göra skinnkläder av den. Päls använder man med skinnsidan ut och pälsen som isolering, om man inte skulle vara fin och ståta med sin mink. Ull kom senare som ett varmare tillskott och var det man vanligast klädde sig i. Lin var sällsynt och användes mestadels till underkläder.

I dag är lintyg billigast och därefter kommer ull och sist skinn. Så egentligen springer vi runt i underkläder när vi använder lin.

Färgning av material

Skinn färgade man inte. Ull går lätt att färga och färgen håller. Lin är mycket svårt att färga om man använder växtfärgning. Därför är praktiskt taget allt lin ofärgat eller möjligen svagt pastellfärgat.

Tyg

Att väva var en konst och gjorde givetvis tyg dyrt. Bredden på en varp var ca 60 centimeter eller två fot. Att man fick avvikande färger på kilar var inte ett mode till en början utan ett sätt att ta tillvara alla tygbitar man hade. Längst ner och på ärmarnas nederkanter kan vi se avvikande färger. Det var här det slets mest eller behövde förlängas vid arv av annans skjorta. Kilarna kunde också läggas i för att räcka runt när personer var större eller blivit större.

Färgning

På samma sätt gällde det med färgsättning. Svart fanns inte, även om det skulle gå att få fram är det i praktiken mycket komplicerat.

Färgning av blått i olika nyanser var också svårt och man behövde bland annat urin från en man som festat i tre dagar.

Blått och rött var dyra färger och användes därför mesta av rikt folk. Övriga jordnära färger i hela skalan kan användas för fria män och kvinnor. Trälarna och Bryte (lärling) håller tillgodo med ofärgat eller urtvättade, slitna, lappade och ärvda persedlar.



Män

Tunika

Enkel tunika i flera lager lin, ull och skinn blandat. Rock är orientalisk / slavisk och då bör man varit resande och rik för att få tillgång till denna.

Byxor

Raka enkla byxor gäller. Pösbyxor är orientaliska.

Kvinnor

Enkel klänning till vardags. Till fest kan förkläde adderas och då bucklor med hänge därtill. Allt i relation till status och hur rik man är.

Skor

Man går barfota på sommaren och på vintern i neutrala bruna kängor utan snörning eller spännen. Använd skinnskor, vi accepterar gummisula för säkerhets och bekvämlighets skull.

Mössa

Alla hade troligen huvudbonad eller huckle. Struthättan är ett bra komplement främst då det är kallt. Dock helt utan svans.

Mantel

En mantel kan vara bra att svepa in sig i. Undvik att använda öppna tunikor och överrockar, de skall vara knäppta med spännen eller bälten.

Bälten och pungar

Bälte i skinn och om man har råd ett spänne i järn, brons eller silver. En tyngd i slutändan på bältet kan förekomma. Enkel pung i skinn och/eller tyg som hänger i bältet. Skinnväskan är enkel och slät, om man är rik kan den vara ornamenterad.

Smycken etc

Smycket bärs restriktivt, endast svegmärke och/eller enkel amulett i halsen.



De styrande

Rätt till rött och blått

Kan ha mycket silver, fina kläder, snygga knivar, dryckeshorn etc.

Fri man, mästare, husbonde, husfru med tomt

Har en tydlig roll och är välklädda men inget rött och blått. Kan ha finare kläder med lagom mycket silver och utsmyckningar. De skrå man är mästare i får givetvis skina igenom, någon enstaka bybo kan ha hjälm, svärd och brynja.

Fria män, gesäller

Ett steg under ovan varande, med andra ord en måttlighet i lullull och utsmyckning.

Bryte, lärling

Neutral klädsel, ingen väska, bara pung eller axelväska. Enkel kniv och möjligen yxa, amulett och svegmärke i halsen, bälten utan spännen, enkla ärvda skor.

Träl

Enklaste klädda med ärvda, urtvättade eller lappade kläder. Möjligen mycket enkel kniv, pung och knytskärp, barfota eller enkla skor.



Byalaget

Skall alltid ha sitt svegmärke synligt.

Byalaget har ett lite annat perspektiv. De kan medverka i miljöerna på egen hand men givetvis följa ovanstående regler. De skall alltid anmäla sig i butiken/receptionen så man vet att de är på plats.

Om de vill medverka som volontärer i det dagliga arbetet så gäller ovanstående och att man medverkar vid genomgångsmötet kl.08.30 dagligen.

Samling Byalaget och volontärer

När man samlas i grupp gör man det på torget. Inte i ett hus eller på en tomt. Undantaget är Byalagets barngrupp. Man kan aktivt delta genom att sälja sina produkter från stånden på marknadstorget. Dock skall produkterna vara kvalitetssäkrade av museet. Har man barn under en meter har man rätt att sälja från sin tomt.

Arbetshelger och tider

På angivna helger och dagar kan moderna redskap få förekomma när museet inte är öppet. Samma sak så kan gräsklippning etc ske före kl.10 och efter kl.17.

Tomterna

Allt material som används på tomterna skall vara antingen obearbetad trästock med eller utan bark eller yx/rundhyvel bearbetade stolpar eller plankor. Detta gäller även bänkar, bord etc.

Eldstäder skall vara enkla om man har tält men kan vara mer utvecklade om man har hus på tomten. Egna odlingar får finnas på tomterna men de skall vara kvalitetssäkrade och ha funnits på vikingatiden.

Diken skall underhållas, likaså staketet runt tomten. Bomärke på de saker som man har på sin tomt och äger, allt från bänkar, pallar etc. Tomtens entré skall ha tomtägarens bomärke.

Inga synliga moderna spik eller skruvar. Duk som används får ej ha metallöljetter.



Plantering av äppelträdet utförs efter kl.17 eftersom plast inte är tillåtet under öppettiden.

Det dagliga livet på gårdarna och vad som då gäller.

Husägare, fru eller bonde

Är varje person (personal) som har ansvaret för en gård.

Hirakin

När husbonden/husfrun inte är där (pga schemat).

Oberoende om husägaren är på plats så är det han/hon som är ansvarig. Detta innebär att husägaren skall delegera arbetet till sina underlydande de dagar han/hon är ledig. Husägaren skall även informera huskarlen.

På morgon

Öppna husen, förbereda eld och arbetsstationer, röja och iordningställa hantverksstationerna, ved på plats, kontrollera att alla verktyg och utrustning finns och fungerar.

Varje gård har sina specialiteter tex djur, odlingar, ugn som skall värmas, båtar som skall tömmas etc.

Under dagen

Medverka i gårdens sysslor inkluderande vedhuggning, slipa yxor och knivar, lämna trasiga saker till timmermannen för reparation, rensa ogräs kring husen mm. Medverka i de aktiviteter, ”skådespel”, som gården utför.

På kvällen

Stänga husen, återställa, kontrollera kistor och se till att alla verktyg etc. är på plats, bära in kistor och bänkar som inte skall vara ute.

Under veckan

Följa veckans schema och genomföra de aktiviteter som står på programmet. Arbeta på sin gård med de funktioner som gården kräver.

Kistorna

Lås, historiskt eller brunt hänslås. Historiskt hänslås skall ha en märkt kopia av nyckelen i nyckelskåpet. Inga kistor är till för att innehålla någon typ av moderna prylar. På en läderbit kan det nertecknas vad kistan

skall innehålla. Detta gäller främst hantverkskistorna.

Gårdskistan, en eller flera

Varje gård har en gårdskista som innehåller historiska verktyg som hör till gården, inkl. vedyxan.

Hantverkskistorna

Varje hantverk har en eller flera kistor som enbart hör till detta hantverk. Dessa får ej lånas ut eller användas till annat än just detta hantverk.

Personlig kista

Var och en har rätt till att själv eller gemensamt ha en personlig kista. Denna skall alltid vara låst med brunt hänslås.

Arbetsbänkarna

Varje hantverk har speciellt framtagna hantverksbänkar. Dessa skall enbart användas till detta hantverk. Hantverksbänkar med ömtåliga och värdefulla fasta tillbehör skall låsas in i huset under natten.

Yxor & Ved

Ved finns att tillgå. Vi skiljer på bra torr ved som är kluven i mindre vedstycken som används inne i husen och större fuktig/gammal ved som vi använder i de öppna eldarna utomhus.

Det är enbart vedyxor som används till vedklyvning och timmer, hantverksyxor får inte användas till detta. Det är varje gårds skyldighet att se till att yxorna finns på sin plats och är skarpslipade. Gäller även övriga verktyg med vass egg.



Eldarna

Om man eldar fel ryker det. Om man gör för stor brasa med för mycket ved så blir elden svårkontrollerad och farlig. Små eldar gäller inomhus och de får ej lämnas utan uppsikt. När man lämnar eller går för dagen skall elden vara ordentligt släckt. Använd vatten om du är osäker.

Lyktorna

Många av husen är försedda med lyktor. Dels lyktor av trä med tunn råhud eller grisblåsa som genomskinlig skärm. Här används stearinljus och i vissa begränsade fall även värmeljus. Lagret av lyktor och värmeljus skall enbart finnas i Grisahuset. De är moderna så tänk på detta när du byter ljus.

Lyktorna som drivs med lysfotogen är också en bra ljuskälla. Viktigt är att man ser till att veken bara precis sticker upp så att lågan inte blir okontrollerbart stor. Påfyllning får aldrig göras inne i husen utan fylls på enbart vid anvisad plats vid Grisahuset.

I enstaka fall använder vi marschaller inomhus i Tinghöll. Tänk på att vädra väl och vid avslutning av tillställningen avlägsna dessa.

Trasigt

Det är oundvikligt att saker går sönder. Keramik och dylikt hamnar i dikena precis som man gjorde på vikingatiden. Träföremål lämnas till timmermannen som reparerar dessa. Övriga saker skall repareras av gårdens folk. I vissa fall i modern verkstad och med hjälp av expertis.

Hantverkarna

Är underställda husbonde/husfru. Han/hon skall arbeta med angivet hantverk och får gärna lära ut till gårdens folk samt involvera trälarna i sitt arbete, men först skall gårdens arbete utföras. Han/hon har ingen lunch, men om han/hon har en historisk mugg så får han/hon kaffe/te vid halv tre.



Trälarna

Arbetar på sina respektive gårdar om inte husfrun/husbonden sagt annat. I husfrun/husbonden frånvaro gäller huskarlens ord.

Märkning av Fotevikens och andras prylar

All material, utrustning och verktyg skall vara märkta. Det gäller såväl Fotevikens som volontärernas och Byalagets. För nya och volontärer måste man först fråga om man kan ta ett visst material eller utrustning till annan plats eller användningsområde. Enbart husfru, husbonde eller huskarl kan ge klartecken till detta. Det som inte är märkt kan lika gärna tillhöra Foteviken eftersom ingen vet bättre.

Brandsläckare & säkerhet

Alla som arbetar avlönad eller frivillig måste för egen säkerhet veta var brandsläckare och brandfiltar finns. Genomgång sker årligen innan säsongen startar. Varje hus har en brandsläckare bakom dörren. Övrig säkerhetsutrustning som första förband, ögonvatten etc. finns på angiven plats i bland annat samlingslokalen och butiken. Här finns även mediciner. Första förband finns även i Grisahuset.

Servicehuset

Fataburgaren ansvarar för all mathygien. Det är han som kvalitetssäkrar och har kontroll på maten som används i byn. Servicehuset med torrfoder och kylda och frysta varor är enbart han som hanterar och ansvarar för.

Grisahuset

Detta är ingen samlingsplats eller lagringsplats för den late. Hit går man för att ta sig ett snabbloss om nikotinbehovet tränger på. Det skall för det mesta ske en och en. Mobiltelefoner används inte i miljöerna! Endast de som är anvisade mobiltelefoner av säkerhetsskäl, som huskarlen och ev. husbonde/husfru har rätt att ha med sig mobiltelefonen i staden. Det är inte tillåtet att temporärt förvara saker i Grisahuset oberoende vad det är. Här råder en strikt ordning. Här finns vatten och el när så behövs samt ett fåtal redskap som kan användas när inte besökarna är där, dessutom finns slangar och kabel. En soptunna som skall tömmas med de övriga soporna. Ett askfat för de som röker. Lysfotogen förvaras här.

Ätverktyg och förvaring av mat

Enkel skål i trä eller keramik, kanna för dryck, ätkniv. Stickpinne (ej gaffel) i trä eller bensked. Keramik i rött- eller svartgods som kan vara glaserat på insida.

Transporter och förvaring

Kärror skall hållas utanför området om de inte används som barnvagn. Korgar och kistor för att bära eller förvara.

Historisk verkstad

Varje gård har också en verkstad som de ansvarar för. Huskarlen har hand om området, förrådet samt skolhuset.

Moderna prylar

Det finns inga moderna prylar i de historiska miljöerna. Byalaget har rätt att på sina tomter och i sina tält förvara moderna prylar, men de får aldrig vara synliga.

Att bo och leva på Foteviken

Fotevikens Vikingamuseum har haft många volontärer genom åren. Några kommer som vikingar för en vecka och stannar gärna i sina egna tält eller i ett av vikingahusen, men vi har också många volontärer som kommer för en längre period. Då kan de få bo i volontärhuset.

Volontärhuset och inhägnaden

I volontärhuset finns det 10 bäddar. Dessa skall bokas som vanligt på e-mail och godkännas. Där finns gemensam kyl, micro och kokplatta. Vatten hämtar man på anvisad plats. Dusch och toaletter finns i den röda tegelbyggnaden. Det finns ingen som städar efter er. Ni kan inte lämna kvar era privata tillhörigheter, om de eller mat lämnas kvar så kastas eller används det av de som bor där. Om ni inte sköter detta så kan ni tyvärr inte nyttja dessa faciliteter.

Regler

- Ingen rökning inomhus
- Inga husdjur
- Alla städar efter sig och hjälper till med gemensam städning

- Städning av gemensamt området en gång i veckan
- Det fungerar som i ett vandrarhem dvs. du har en 10-dels utrymme i kylan, inga personliga ägodelar får ligga framme på gemensamma utrymmen, under din säng finns en låda avsedd för dina ägodelar. Det finns även en gemensam låda för skor.

Inom inhägnat område kan volontärer och Byalaget få sätta upp tält/ husvagn/husbil efter godkännande av museet. El betalar man med gällande taxa per natt om man använder den. Vi avflyttning skall mark återställas.

Toaletter

I det röda huset är det ni själva som sköter om toaletterna. Om ni t.ex. saknar toalettpapper eller rengöringsmedel så är det tillsyningsmannen som tillhandahåller detta. När det har varit byalagsträff är det också viktigt att ni hjälper till med att städa toaletterna vid museets entré. Museets personal kan inte komma på måndagen och starta med att städa toaletterna.

Samlingslokalen i kontorsbyggnaden för volontärer och Byalaget

Detta utrymme får användas vid träffar. Det skall dock återställas och det innefattar även sopor och disk. Efter diskning skall muggar och dylikt ställas på plats i skåpen.

Äter gör man vid matborden, ute eller inne.

Skall man skära, borra, såga mm. - gör du detta i verkstadslokalen intill.

Vid fätöljerna och det svarta bordet möts man. Inget hantverk på detta bord.

Hantverkshuset för volontärer och Byalaget

Mer omfattande hantverkssysslor gör du i Skånes Hantverksinstituts lokaler.

Tältet och bakgården för volontärer och Byalaget

Byalaget får vistas där i samverkan med personal och ansvarig (nyckelinhavare).

Viktigt är att man efter användande av lokalerna återställer, sopar, tar bort huggavfall etc.

Det egna materialet skall läggas på anvisad plats för att inte bli mixat med Fotevikens material. Inget får lämnas framme. Verktyg skall städas undan och om så behövs, slipas.



Karta över Fotevikens Vikingamuseum

Aktivitetsområdet

1. Bågskyttebanan
2. Hola Stenar
3. Kastblida
4. Fotes hög
5. Aktivitetsplats a, b och c

16. Försvarstornet
17. Gropahuset
18. Gamla smedjan
19. Tockahuset

Byggnader:

6. Garvaregården
 - a. boningshuset
 - b. fiskareboden
 - c. rökeriet
 - d. skjulet
 - e. hornsneideriet
7. Köpmansgården
 - a. boningshuset
 - b. högloftet
 - c. pottemakerboden
 - e. timmerverkstaden
8. Bagaregården
 - a. boningshuset
 - b. magasinshuset
 - c. bageri
 - d. kokhuset
9. Väwaregården
 - a. boningshuset
 - b. vävareboden
10. Smedjan
 - a. pärlverkstaden
12. Lagmansgården
 - a. boningshuset
 - b. bod
13. Svinahuset
14. Tinghöll
15. Trällhuset
16. Försvarstornet
17. Gropahuset
18. Gamla smedjan
19. Tockahuset
20. Nyfedet
22. Långhusfedet
23. Konefedet
24. Timmermansfedet
25. Maglefedet
26. Rödskäggfedet
27. Hyntingefedet
28. Tölpafedet
29. Pottedefedet
30. Lillfedet
31. Pilefedet
32. Tvärfedet
33. Gråfedet
34. Skrivarefedet
35. Mjöddefedet
36. Spiggafedet
37. Historisk verkstad för experimentell arkeologi och "prova på" aktiviteter
38. Fotevikens Museibygnad
 - a. Entré, Restaurang & Butik
 - b. Utställningshall
 - c. Offentliga toaletter
 - d. Kontor
 - e. Område för skolor

0 10 20 30 40 50m

Gårdarna och aktivitetsområden

Olika hantverkare är knutna till olika gårdar. (kl. 11-15 externa inhyrda hantverkare och/eller fast personal).

Det finns även trälar knutna till gårdarna (Ung i sommar och volontärer).

Kvalitetssäkring

Det är viktigt att de vi gör upplevs historiskt korrekt och genuint. Det vill säga vi jobbar inte med påhittade saker och de vi gör och visar skall kunna påvisas genom fakta. Tolkningar av vad som är rätt eller fel och vad man kan utläsa ur våra vetenskapliga dokument skall vara den givna ledstjärnan. Om risk för tvetydighet finns skall saker lyftas till museiledningen som alltid i alla lägen har den avgörande rollen och tar beslutet.

Husbonde/husfru

En husbonde eller husfru är den som styr på gården (bestående av fast personal). De är den överste myndigheten om inte kungen är på besök. Husbonden/husfrun lägger upp det dagliga arbetet för trälar och hantverkare. Det är de som också har nyckelansvaret för kistorna.

Garvaregården (6)

Husbonden här är jägare och fiskare, han har boningshuset, fiskareboden, röken, garveriet, båtarna och hantverksstation för ben och horn. Syr skinn samt har rökeriet som bagaregårdens kock använder och en stor kittel som används till tvättning av kläder och till färgning av tyg.

Köpmansgården (7)

Husbonden är timmerman och handelsman. Det är där man kan "köpa" (dvs. låna extra grytor etc under dagen och lämna åter på kvällen), här jobbar hantverkare med tillverkning av nya träprodukter och reparerar gamla, dvs allt från slevar till kistor, bänkar och vagnar. Här finns också keramikhantverkaren som jobbar i sitt skjul.

En gryta hålls kokande för eget bruk.

Han håller också rackare som sköter hela området.

Smedjan (10)

Här smider vi järn på längden och tvären. Här finns en fantastisk smed-



6 a. boningshuset



6 b. fiskareboden



6 c. rökeriet



7. Köpmansgården



10. Smedjan

mästare men han är en usel husbyggare och underhållet är eftersatt på huset. Men så är han ju ungarl. I smedjan görs också glaspärlor.

Bagaregården (8)

Husbonden är en stor man i byn. Här görs ost och smör i magasinet, här bakas bröd och flatbröd i ugnen samt pinnbröd över öppen eld. I kokhuset lagas även maten över öppen eld. Husbondens odlingar av växter och örter är berömda och ger maten smak. För de som är sugna på sötsaker har han också sin biodling.

Han har även ett förråd och servicehus som han ansvarar för likaså det berömda Grisahuset.

Senaste tillskottet till Bagaregården är Kokhuset.

9. Vävaregården



Vävaregården (9)

Här i Vävaregården kardas, spinns och tovas det och här torkas växter som används till färgning.

När man inte växtfärgar på Garvaregården används kokkärlet till tvätt. Man både tvättar och stryker på beställning. Och så reparerar man trasiga kläder. I viss mån broderar man.

Lagmansgården (12)

Här har numera Björn sitt tillhåll och håller hov. Han har koll på sitt silver som myntslagaren slår.

8 a. boningshuset



8 b. magasinshuset



8 c. bageriet och kokhuset



12. Lagmansgården



14. Tinghöll



Tinghöll (14)

Här sitter huskarlen och skalden, berättar sina sagor och sägner, han skrävar ofta om att han var med vid Slaget vid Foteviken. Han spelar gärna spel med besökarna och vill ju gärna briljera och vinna. Han rör sig också i staden och har till uppgift att se till att det är ordning och reda, att silvret och nyslagna mynt hamnar i säkert förvar i tornet. Detta sköts oftast av hans vaktstyrka. Han är också kvalitetssäkrare och rapporterar direkt till Kung Björn. Han ser också till att kaffet och te kommer på plats under eftermiddagen.

Folk som skall sättas i stocken och liknande ligger också på hans lott.

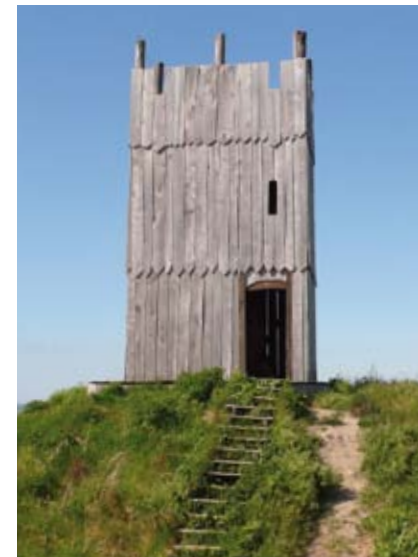


På torget

Alla gårdar har en given plats på torget där handel kan bedrivas.

Tornet (16)

Stadens försvarstorn på sin högt belägna position vid Nordre Port har flera funktioner. Dels kan man spana efter inkommande faror både landvägen och sjövägen via Höllviken och Öresund. Fogden har också sitt säte här där han vaktar och räknar alla mynten som myntslagaren gör. Tornet låter även stadens styrande hålla koll på resande till och från staden så tullar och skatter betalas, och få en överblick av vad som sker i staden.



Bågskyttebanan (1)

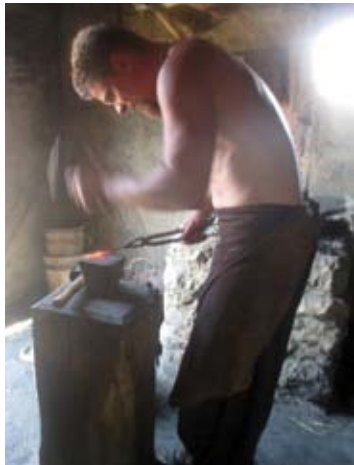
I norra delen av Vikingamuseets område, bredvid Hola Stenar, ligger bågskyttebanan. Här kan man nästan varje dag se på långbågeskytte. Banan har rätt längd för att öva upp färdigheter, samt gott om plats för åskådare som bara vill titta på. En måltavla är självklart uppsatt och underhålls av Vikingamuseets personal.

Hola Stenar (2)

Vi vågar säga att detta är den vackraste platsen i sydvästra Skåne. Den ligger strax utanför Nordre Port på Fotevikens Vikingamuseum. Vid midvintersolståndet 2006 reste på denna plats ett sextiototal vikingar den östra stävstenen till det väldiga stenskepp som snart kommer att segla mot solnedgången. 36 väldiga stenar kom att bilda detta evighetsmonument. Detta är redan en helig plats, en plats för meditation och för minnen.

Fighting Arena (5c)

Den här marken har under årens gång varit vittne till många hjältedåd, nidingsdråp och mäktiga slag. Det är här våra modiga och duktiga krigare testar sitt järn och sin kropp. Vid flera tillfällen under sommarsäsongen kommer krigare från hela världen hit för att träffa andra krigare, byta erfarenheter och ställa upp i återskapandet av Slaget vid Foteviken som visas upp den 6 juni, på Svenska Flaggans Dag. Under vikingamarknaden återskapas slaget flera gånger under tre dagar.



Hantverket i miljöerna

Fotevikens Vikingamuseum har i alla år drivit och utvecklat hantverk i denna region. Det handlar om stolta traditioner, experimentell arkeologi och att föra teknikerna vidare till nästa generation. Museet har en mängd hantverkare som jobbar aktivt för att lära ut tekniker och traditioner i relation till historiska traditioner.

Järnsmede

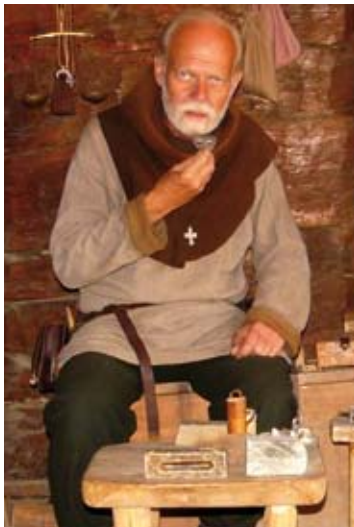
Fotevikens Vikingamuseum har länge haft en mästarsmed som kan allt om hur det är att jobba med järn. Från att utvinna järn från myrsmalm hela vägen fram till det färdiga föremålet. Allt från spik till svärd, från kniv till hammare, eldstål till krokare. En smeds arbete tar aldrig slut.

Silver- och bronsgjutning samt myntslagning

Självkärl gör vi våra egna gjutna föremål. I Lagmanshuset gjuter man i silver, brons och tenn, bl.a. Tors Hammare, kors och andra symboler. Det är också där vi slår våra mynt, Fotemarken.

Mat och bak

I Bagaregården arbetar vi aktivt med historisk mat. Färskt smör och nygräddade bullar kan du få provsmaka på eftermiddagen om du har tur. Vi odlar mycket örter på plats för användning i matlagningen. En kokgrop och en rök blir också flitigt använd där vi tillreder fisk som vi själva har fiskat.



Keramik

Vi tillverkar keramikföremål med gammal teknik som ska vara trovärdiga kopior av vikingatida keramikföremål. Vi använder magrad lera. Vikingarna magrade själva sin lera med t.ex. grus eller krossad kvarts. Detta för att öka hållfastheten vid bränning.

Träbearbetning

Att bearbeta trä är ett uråldrigt hantverk. Trä är något av det mest mångsidiga material vi har och det kan användas till det mesta. Här på museet arbetar vi aktivt med husbygge var av trä är det mest använda, men vi gör också allt annat utav trä. Skålar, tallrikar, skedar, pallar, bord, arbetsbänkar, sängar mm.

Textil

Vi kardar och spinner, väver och syr. I Vävaregården håller vi på med allt som har med textil att göra. Från att klippa fåren, behandla ullen till färdigt garn, väva tyg och sy olika plagg. Vi väver även dekorativa brickband samt färgar ull med olika växter.

Bärnsten

Den enda "ädelsten" som är organisk, alla andra är mineraler. Bärnsten var också en av de viktigaste handelsvarorna för





vikingarna när de åkte ut på sina handelsresor. På Fotevikens Vikingamuseum arbetar vi också med bärnsten. Stundtals kan det vara ett svårt material att jobba med, men slutresultatet blir kanske det vackraste vi får fram på museet.

Glaspärlor

Det är i pärlverkstaden vi formar och skapar vackra glaspärlor. Vikingarna tyckte väldigt mycket om att smycka sig med glaspärlor; i hår, i skägg, på kläder och annat. Det är ett hantverk som kräver mycket fokus då det är höga temperaturer som måste hanteras på ett säkert sätt. Glaspärlorna görs i flera färger.



Ben & Horn

På Garvaregården bearbetar vi ben och horn. Det finns många föremål som kan skapas av ben och horn såsom verktyg, nålar, skaft, smycken, knappar mm.



Läder

Vi sidan av trä är skinn och läder det mest användbara material vikingarna hade. Läder kan användas i allt från kläder till verktyg, smycken till mössor. Under sommaren garvar vi läder och gör pungar, bälten, skor och kläder av lädret.



Museibyggningen

Det första som möter våra besökare när de går från parkeringen uppför backen är en modern byggnad som innehåller entré/museibutik, café och restaurang. Utanför finns fikabord för medhavd mat, en grillplats och uteservering för restaurangens gäster, två mindre hus avsedda för information/försäljning samt en mindre utbyggnad på entréhuset som innehåller tre toaletter och en handikapptoilet med skötbord.



Entré och museibutik

Föutom att betala inträdet till Vikingamuseet kan man köpa vikingainspirerade föremål som t.ex. böcker, smycken, cd-skivor, diverse souvenirartiklar mm. Man kan även köpa kaffe, te, läsk, öl, glass, kakor mm.



Den Fede Gåsen

Restaurangen tillagar gourmeträtter med skånska närproducerade råvaror till rimliga priser.



Utställningen

I anslutning till entréhuset finns en utställningshall. Tema är ”Vikingarnas liv på Fotevikens Museum & Järn - från myrsmalm till färdig kniv”.

Krigsskeppet Erik Emune

I början av 1980-talet påträffades fem sänkta vikingaskepp i en spärr in till Foteviken strax norr om nuvarande Vikingamuseet. Vid en marinarkeologisk undersökning togs ett av skeppen upp och det är detta skepp som Fotevikens Vikingamuseum gjort en fullskalekopia av. Det elva meter långa skeppet är döpt till Erik Emune efter den skånska kung som stod som segrare efter Slaget vid Foteviken i juni 1134.



Foteviksspärren vid inloppet till Foteviken syns på satellitbilder.

Skeppet är smalt och har haft 14 roddare, vilket tyder på att det varit ett litet krigsskepp. Totalt kan det ta ca 20 man. Med seglet satt kan man nå höga hastigheter. Om det blir stiltje kan de 14 roddarna ge skeppet en anmärkningsvärd hög fart. Det är troligt att originalet använts som ett bevakningskepp, kanske ett patrullskepp som kontrollerat Höllvikens och Fotevikens stränder för tusen år sedan.

Skeppet är tillverkat av museets skickliga och kunniga marinarkeologer och båtbyggare. Förutom Erik Emune har museet också på uppdrag från Finland tillverkat en kopia av ett vikingaskepp från Lapuri vid Finska viken. Detta skepp från Fotevikens Vikingamuseum, 14 meter långt, seglar nu utmed den finska kusten.

Erik Emune fördes 1998 på trailer till Stockholm och var med i segelregattan under Kulturhuvudstadsåret. Därefter seglades hon till Birka.

År 1999 fördes vårt skepp på trailer till den stora vikingamarknaden i Normandie och här plöjde hon stolt Engelska kanalens vågor.

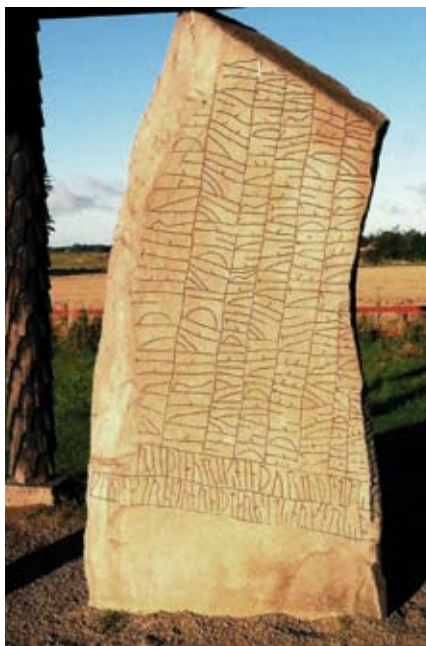
År 2000 rundade Erik Emune Själlands norra udde och tog sin besättning till Roskildes vikingamarknad.



Runorna på vikingatiden

Futhark eller fupark är namnet på en mängd runalfabete, eller runrader (uppsättningar av runor) och har fått sitt namn på samma sätt som alfabetet, det vill säga efter de första skrivtecknen. Majoriteten av de runrader man funnit börjar med tecknen för f, u, þ, a, r och k.

Under 500-talet till 800-talet förändrades språket i Norden påtagligt. Från att ha varit ett ålderdomligt germanskt språk som i dag är relativt svårt för oss att förstå uppstod nu fornnordiskan, ett samnordiskt språk med kortare ord och förändrade vokaler. Den äldre futharken blev allt svårare att använda till de nya ljuden och lösningen blev att förenkla runraden så att en runa kunde täcka flera ljud. Omkring år 800 hade dessa förändringar lett fram till den 16-typiga futharken och var den runrad som användes under vikingatiden. Förenklingarna kan ha varit motiverade av att fler hade behov av att lära sig skriva runor i sin verksamhet, exempelvis nordiska handelsmän. De flesta runskrifter som finns bevarade idag är ristade med hjälp av denna futhark.



Rökstenen, en vikingatida runsten med den 16-typiga futharken. Den restes sannolikt under första halvan av 800-talet.

ƒ	u	th	o	r	k	h	n	i	a	s	t	b	m	l	R
v	v	a	g	g	e	ä	d	p							
	o	ä	nk	ä		ä	e	nt							
	y	ng			y		nd								
	ö				j										

Vikingatida runalfabete med 16 korta grenrunor.



Danevirkestenen

Runskrift har blivit använd till mycket, som oftast kortare meddelanden. Runskrift blev som oftast skriven på träprodukter så som näver, tunnor, bräden men också på sten. Den längsta runtexten som har blivit hittad hittills är Rökstenen som står i Östergötland. Den består av 760 tecken och är betecknad som det äldst bevarade litterära verk.

Danevirkestenen eller Skardes sten, även känd som Hedeby 3. Den restes år 982 av Sven Tveskägg. Översättningen lyder: "Kung Sven satte sten efter Skarde, sin hirdman, som hade dragit västerut men nu dog vid Hedeby".

Man har hittat runor så långt borta som i Hagia Sophia i Constantinopel (dagens Istanbul) där vikingar skurit sina namn i träräcket. Så redan de gamla vikingarna klottrade.

Foteviksstenen på Fotevikens Vikingamuseum

Eftersom Erik Emune av någon anledning inte reste en sten efter slaget vid Foteviken 1134 var vi tvungna att korrigera denna försumlighet, så sent omsider ristades denna sten på Fotevikens Vikingamuseum och restes 1997. Erik Röde heter runristaren.

Översättning:

"GÖRAN, STELLAN OCH BJÖRN SATTE STEN DÄR MÅNGA DRENGAR DOG. PUGNA FORENSIS LEVER ÅTER. ERIK DEN RÖDE RISTADE. ALU ALU ALU."

Kungens storman kallades förr för "drenge". "Pugna Forensis" är ett citat av den latinska originalberättelsen om slaget "vid marknadsplatsen". "Alu, Alu, Alu." betyder på fornnordiska att man åkallar öl tre gånger!

